

De ondeelbare reserves:

Een essentieel onderdeel van het
coöperatieve model

INLEIDING

Het concept van ondeelbare reserves is een essentieel onderdeel van het coöperatieve model. Meer nog: het is de kern van de coöperatieve identiteit. Daarom heeft de Nationale Raad voor de Coöperatie dat de erkende coöperaties en hun groeperingen verenigt, een advies geformuleerd om het principe van de ondeelbare reserves op te nemen in de erkenningsvoorwaarden: *“ten minste een gedeelte van het eigen vermogen dat de inbrengwaarde overtreft en/of een gedeelte van de resultaten is niet vatbaar voor uitkering aan de vennoten.”*

Febecoop geeft graag duiding bij dit principe. Behalve een theoretische benadering, geven we in deze nota ook een aantal concrete voorbeelden.

Wij hopen dat de voogdijminister van de Nationale Raad voor de Coöperatie ons advies volgt en dit principe in het Koninklijk Besluit dat de erkenningsvoorwaarden regelt, zal opnemen. Maar in afwachting belet niets om je te laten inspireren door onze inhoudelijke benadering en de praktijkvoorbeelden.

DEFINITIE

◀ Wat zijn 'ondeelbare reserves' nu precies?

Ondeelbare reserves zijn de – gecumuleerde – winsten die niet verdeeld werden aan het einde van het boekjaar waarin ze werden gerealiseerd. Het zijn winsten waarmee de algemene vergadering het eigen vermogen van de vennootschap verhoogt (begrip “reserves”) en waarop de vennoten geen individuele rechten hebben (begrip “ondeelbaarheid”).

GEMEENSCHAPPELIJK EIGENDOM

De ondeelbare reserves geven dus een concrete invulling aan het begrip ‘gemeenschappelijke eigendom’ van de coöperatie zoals omschreven door de Internationale Coöperatieve Alliantie (ICA):

“Een coöperatie is een autonome organisatie van personen die zich vrijwillig verenigen om hun gemeenschappelijke economische, sociale en culturele behoeften en ambities te behartigen door middel van een onderneming waarvan ze samen eigenaar zijn en die ze democratisch controleren.”¹

De ICA voegt daar nog aan toe dat,

“het gemeenschappelijke eigendom van de coöperatie naar de economische betekenis van het kapitaal verwijst. Dat wil zeggen dat een deel van het kapitaal van de coöperatie, dat bestaat uit niet-verdeelde overschotten (...), gemeenschappelijk eigendom is van de coöperatie; het behoort niet toe aan de leden en kan ook niet door de leden worden opgeëist, het is namelijk ‘ondeelbaar’.”²

In het derde coöperatief principe verwijst de ICA expliciet naar zowel de gemeenschappelijke eigendom van de coöperatie (*ten minste een deel van het kapitaal is gewoonlijk gemeenschappelijk eigendom van de coöperatie*) als naar de ondeelbare reserves (*opbouw van reserves waarvan ten minste een deel ondeelbaar is*). We komen nog op dit derde principe terug.

De ondeelbare reserves zijn dus gemeenschappelijk eigendom van de vennootschap. Ze kunnen nooit individueel eigendom van een vennoot worden. Op lange termijn vormen ze een gemeenschappelijke investering die door meerdere generaties van vennoten werd opgebouwd.

¹ Internationale Coöperatieve Alliantie, *Déclaration sur l'identité coopérative*, 1995. Ik onderstreep. <https://www.ica.coop/fr/coop%C3%A9ratives/identite-cooperative>

² Internationale Coöperatieve Alliantie, *Notes d'orientation pour les principes coopératifs*, 2015, [https://www.ica.coop/files/Guidance Notes FR](https://www.ica.coop/files/Guidance%20Notes%20FR.pdf), p. 35.

HET RADERWERK VAN HET COÖPERATIEVE MODEL

In werkelijkheid kadert het concept *ondeelbare reserves* volledig in wat we het *raderwerk van het coöperatieve model* noemen. Wat verstaan we nu onder “raderwerk van het coöperatieve model”?

◀ Dienstverlening boven winstogmerk: de rol van het kapitaal in een coöperatie

Een raderwerk bestaat uit een geheel van elementen die zijn opgebouwd om samen een doel te bereiken. Om welk doel gaat het in dit geval? Coöperaties hebben de ambitie om anders aan economie te doen. Ze willen meer bepaald dienstverlening bieden waarbij winst ondergeschikt is en dit in volledige onafhankelijkheid. *“Coöperaties zijn er om aan de noden van mensen te voldoen. Hun voornaamste doel is niet om speculatieve winsten te genereren op het geïnvesteerde kapitaal. De belangrijkste motivatie van personen die een coöperatie oprichten, is autonoom zijn.”*³ Het gaat echter wel degelijk om de ontwikkeling van een economische activiteit (productie en/of distributie van goederen of diensten). Bijgevolg is het onontbeerlijk om over kapitaal te beschikken om te kunnen investeren in de gewenste economische activiteit. *“Zoals alle commerciële bedrijven hebben ook coöperaties kapitaal nodig om hun activiteiten te financieren en te ontwikkelen.”*⁴

Hoe kan het doel, namelijk de garantie dat dienstverlening en mensen primeren boven kapitaal, gerealiseerd worden? Volstaat dat voornemen, de wil om zich aan dit principe te houden? Er moet zeker belang worden gehecht aan waarden zoals **solidariteit en billijkheid**. **De kans is evenwel groot dat dit niet voldoende is, zeker binnen een perspectief op lange termijn. Men moet die zaken ‘vergrendelen’ om mislukkingen te voorkomen, ze vastzetten zodat het kapitaal ten dienste van de mens en het werk staat en blijft, en niet omgekeerd.** Deze ‘vergrendeling’ gebeurt door middel van het ‘raderwerk van het coöperatieve model’ waar we het hier over hebben.

³ ICA, Notes ..., p. 31.

⁴ ICA, Notes ..., p. 37.

◀ Het raderwerk vloeit voort uit de drie coöperatieve principes

Dit raderwerk vloeit voort uit de coöperatieve principes, en meer bepaald uit de combinatie van elementen uit de eerste drie coöperatieve principes.

Het eerste principe, *Vrijwillig en open lidmaatschap*, stelt dat coöperaties “openstaan voor alle personen die de diensten ervan kunnen benutten en het maatschappelijk doel onderschrijven, zonder enige discriminatie op basis van ...” Wat hier belangrijk is, is dat dit lidmaatschap persoonlijk⁵ is. Het is *intuitu personae*, zoals juristen zouden zeggen. Dat betekent dat het lid moet worden toegelaten als de persoon die het is, en geen andere. Dat betekent dat de overdracht van aandelen aan derden of zelfs tussen vennoten in een coöperatie per definitie sterk beperkt is. Het lid kan uit de coöperatie stappen via de overdracht van zijn aandeel of aandelen naar een koper die hij vrij mag kiezen, mits die aan de toetredingsvoorwaarden van de coöperatie voldoet. Om uit te treden moet hij ontslag nemen en zijn aandeel of aandelen laten uitbetalen, of overdragen naar een andere vennoot mits akkoord van de organen van de coöperatie.

Het tweede principe, *Democratische controle door de leden*, stelt dat coöperaties “democratische organisaties zijn die worden gecontroleerd door hun leden” en dat deze leden “gelijk stemrecht hebben volgens het principe: één lid, één stem.” Dit principe is echter strikt gezien niet normatief.⁶ In coöperaties met meerdere partijen en in coöperaties van de tweede en derde graad kunnen andere regels inzake stemrecht gerechtvaardigd worden. Daarentegen blijft de vereiste dat de coöperatie op democratische wijze wordt geleid, m.a.w. dat het stemrecht van houders met een groot aantal aandelen beperkt is, zodat het in principe onmogelijk is dat een minderheid de controle van het bedrijf overneemt.

Het derde principe, *Economische participatie door de leden*, omvat meerdere elementen. Het gaat hier hoofdzakelijk om twee aspecten. Het principe beoogt in de eerste plaats de inbreng van kapitaal door de vennoten (*de leden dragen op een billijke manier bij tot het kapitaal van hun coöperatie*). Vervolgens gaat het om de bestemming van de winst (of ‘overschotten’, in coöperatief jargon) gedurende het bestaan van de coöperatie, en wordt er uitgelegd dat deze winst bestemd is voor (1) *de ontwikkeling van de coöperatie*, eventueel door de opbouw van *reserves waarvan ten minste een deel ondeelbaar is*, (2) *kortingen aan de leden in verhouding tot hun transacties met de coöperatie*, (3) *de ondersteuning van andere door de leden goedgekeurde activiteiten*, en (4) een vergoeding van het kapitaal als zodanig (dividenden). Deze vergoeding is echter wel *beperkt*⁷.

⁵ “Het lidmaatschap betekent voornamelijk dat er een bepaalde relatie moet bestaan tussen de coöperatie en de personen die zij moet dienen.” ICA, Notes ..., p.8.

⁶ Zie ICA, Notes ..., p. 18-19

⁷ Zie verder, *De ondeelbare reserves in de statuten van coöperatieve vennootschappen*

We willen nogmaals onderstrepen dat de regels van het derde principe een impact hebben op die van het eerste principe. Als een vennoot uittreedt, heeft hij bij de uitbetaling van zijn aande(e)l(en) geen recht op de ondeelbare reserves die in verhouding staan tot zijn aande(e)l(en). In de meest strikte versie van de regel met betrekking tot de uittreding, krijgt de uittredende vennoot enkel zijn inleg⁸ terug, en niet meer.⁹

◀ Een speculatieve benadering van het kapitaal is onmogelijk gemaakt

Uit de combinatie van de regels en verplichtingen in de eerste drie coöperatieve principes (beperkt rendement van de inbreng als zodanig, onmogelijkheid of beperking van een herwaardering van de inbreng bij uittreding, onmogelijkheid om aandelen vrij over te dragen, onmogelijkheid om een dominante positie in te nemen in de algemene vergadering) blijkt dat de vennoten geen groot rendement van hun inbreng als zodanig (vergoeding van het kapitaal via dividenden) of herwaardering van deze inbreng bij uittreding (meerwaarde) mogen verwachten.¹⁰ Een speculatieve benadering van de deelname in het kapitaal is dus onmogelijk gemaakt, net als een overwicht van het kapitaal op diegenen voor wie de coöperatie is opgericht. De ICA benadrukt dat haar definitie van een coöperatie *“een onderscheid maakt tussen de waarde van een aandeel van een coöperatie en de waarde van een aandeel van een klassiek bedrijf en/of aandeelhouders. Een aandeel van een coöperatie is geen verhandelbaar actief; het wordt geïnvesteerd in de coöperatie als gemeenschappelijk werkkapitaal zodat de coöperatie naar behoren kan functioneren om aan de noden en ambities van haar leden te kunnen voldoen. Er bestaat een fundamenteel verschil tussen een aandeel van een coöperatie en een aandeel van een klassiek bedrijf. Dit laatste heeft namelijk als doel een return on investment voor de investeerder, met inbegrip van meerwaarden, en is over het algemeen verhandelbaar.”*¹¹

HET KAPITAAL ALS DIENAAR EN NIET ALS MEESTER

Deze elementen vormen dus een sterk mechanisme om het kapitaal in zijn rol van dienaar en niet van meester te houden, en ze vormen de kracht van het coöperatieve model. *“De hele structuur van de*

⁸ *“Een coöperatie kan regels of bepalingen hebben die de leden toestaan het bedrag van hun aandelen terug te krijgen, min de eventuele verhoging van hun waarde, behalve wanneer de algemene vergadering hier uitdrukkelijk anders over beslist.”* ICA, *Notes ...*, p. 40. Zie verder. *De ondeelbare reserves in de statuten van coöperatieve vennootschap.*

⁹ En zelfs minder indien het eigen kapitaal gedaald is door overgedragen verliezen. De waarde van het scheidingsaandeel kan echter berekend worden aan de hand van een bepaalde herbeoordeling, bij voorbeeld rekening houdend met de inflatie (indexatie), en, uiteraard, enkel wanneer het saldo van het eigen vermogen het toelaat.

¹⁰ Hoewel deze regel niet expliciet vermeld staat in het derde principe, kunnen we evenwel toevoegen dat in geval van vereffening van de coöperatie de meerwaarde onmogelijk moet worden gemaakt. Zie ICA, *Notes ...*, p. 35 en 41. Deze regel in geval van vereffening kwam al voor in de statuten van *The Rochdale Society of Equitable Pioneers*: *“... Bij de vereffening van de vennootschap zullen alle activa worden gebruikt, in de eerste plaats voor de betaling van alle schulden die bij de uitvoering van de activiteiten voor haar rekening zijn ontstaan, en in de tweede plaats voor de aflossing van het geleende kapitaal ... en van alle achterstallige interesten ..., en tot slot voor de terugbetaling van alle voorgesloten bedragen via inschrijvingen ..., en het resterende saldo (indien dat er is) zal door de voormalige bestuurders worden gebruikt om een liefdadig of openbaar doel te steunen dat zij passend achten.”* (Aangepaste statuten van 1854, artikel 44).

¹¹ ICA, *Notes ...*, p. 36.

coöperatie is opgebouwd rond het concept van kapitaal ten dienste van de mens en het werk, en niet omgekeerd.^{12 13}

Alle regels die samen het raderwerk vormen, fungeren immers als een bescherming, als een defensieve reactie ten opzichte van mogelijke afwijkingen.¹⁴

We zien in dit raderwerk duidelijk de essentiële rol van de ondeelbare reserves, doordat ze het gemeenschappelijke eigendom van de coöperatie gestalte geven, en doordat ze sterk bijdragen aan het behoud van het kapitaal in een niet-dominante positie, ten dienste van het coöperatieve project. Indien de coöperatie zichzelf in haar statuten de vorming van ondeelbare reserves onder alle omstandigheden oplegt, en niet alleen in geval van uittreding of vereffening, dan verankert zij het onaantastbare karakter van de reserves, en versterkt zij tegelijkertijd de doelmatigheid van het systeem¹⁵.

Het coöperatieve streven naar solidariteit, zowel intermenselijk als transgenerationeel¹⁶, het doel om samen te ondernemen, dat aan de basis ligt van het coöperatieve gedachtegoed, het collectief

---

¹² ICA, *Notes* ..., p. 32.

¹³ Bovendien zorgt dit mechanisme ervoor voor dat de stabiliteit, ontwikkeling en duurzaamheid van het bedrijf op de eerste plaats komen. Het verzekert de veerkracht en de lokale (of regionale, of nationale) verankering van de coöperaties.

¹⁴ Georges LASSERRE, *Signification économique et morale des règles de Rochdale*, Revue des études coopératives, 4ème trimestre 1965, p. 400. LASSERRE verduidelijkt: "De naleving van deze regels geeft de coöperatieleden het nodige vertrouwen, omdat ze de middelen bieden om te voorkomen dat de coöperatie in handen valt van personen die haar gebruiken om hun eigen belangen te dienen." (Ibid.)

¹⁵ Zie verder, *De ondeelbare reserves in de statuten van coöperatieve vennootschappen*.

¹⁶ "Om deze doelstellingen te bereiken, heeft een coöperatie nood aan investeringen van meerdere generaties van leden op lange termijn, zonder speculatief oogmerk. ... De leden aanvaarden dus dat een deel van de overschotten van de coöperatie nooit individueel eigendom zal worden van enig huidig of toekomstig lid. In het belang van de coöperatie kan dit deel van de overschotten worden bestemd voor de ondeelbare reserves, die gemeenschappelijk eigendom zijn van de coöperatie." ICA, *Notes* ..., p. 40. Zie ook H. DESROCHE, *Le projet coopératif*, Les éditions ouvrières, coll. Économie et Humanisme, Parijs, 1976, p. 315: "Alles verloopt alsof de aldus vormgegeven coöperatie bedoeld is om elke toe-eigening van de meerwaarde door een interne fiscaliteit in beslag te nemen, niet enkel via het gedeelde kapitaal, maar zelfs via het gedeelde werk, aangezien dit werk slechts het beheer vormt van een gemeenschappelijke rijkdom die gevormd werd door de vorige generaties en zal worden uitgebreid door de volgende."

ontworpen coöperatieve project ... Al deze elementen zullen des te reëler en concreter zijn als het principe van de ondeelbare reserves wordt gerespecteerd.

Tot slot geven we het woord aan Charles GIDE:

“Het essentiële karakter van de coöperatie, het originele en zelfs revolutionaire ervan, is dat het kapitaal er wel degelijk is. Het wordt niet opgeheven of onbelangrijk geacht – coöperatieleden zijn te praktisch ingesteld om te denken dat ze zonder kapitaal kunnen of het gratis kunnen verkrijgen –, maar teruggebracht naar zijn werkelijke rol, namelijk instrument ten dienste van het werk, en ook als instrument betaald. In de huidige gang van zaken daarentegen, heeft het kapitaal, als eigenaar, recht op de winst, en wordt het werk vergoed. In het coöperatieve regime zijn de zaken omgekeerd en is het de werknemer of consument die, als eigenaar, recht heeft op de winst, en wordt de rol van het kapitaal eenvoudigweg herleid naar die van werknemer.”¹⁷

6

¹⁷ Ch. GIDE: *Des transformations que la coopération est appelée à réaliser dans l'ordre économique* in *La Coopération – Conférences de propagande*, quatrième édition, Parijs, Ed. Sirey, 1922, p. 96.

DE ONDEELBARE RESERVES IN DE STATUTEN VAN DE COÖPERATIEVE VENNOOTSCHAPPEN

1.

De verplichting om ondeelbare reserves aan te leggen is momenteel zelden als zodanig terug te vinden in de statuten van coöperatieve vennootschappen naar Belgisch recht. Anderzijds bevatten deze statuten zeer dikwijls ofwel regels die in feite leiden tot de vorming van (niet noodzakelijk ondeelbare) reserves, ofwel regels die in feite leiden tot ondeelbare reserves zonder dat de verplichting tot vorming ervan uitdrukkelijk als zodanig wordt vermeld.

2.

Wat de regels betreft die in feite leiden tot de vorming van reserves, wijzen we erop dat de regel inzake de beperking van dividenden opgenomen is in de statuten van alle erkende coöperatieve vennootschappen, aangezien dit een voorwaarde voor deze erkenning is. De beperking van de dividenden heeft uiteraard tot gevolg dat niet-uitgekeerde winsten in de reserves worden opgenomen. Deze reserves zijn echter niet noodzakelijkerwijs niet uitkeerbaar op lange termijn indien niets ter zake is bepaald, wat meestal het geval is.

In artikel 41.1 van de statuten van Multipharma, erkende CV¹⁸, staat bijvoorbeeld:

“De algemene vergadering bepaalt op voorstel van de raad van bestuur, bij gewone meerderheid van de aanwezige of vertegenwoordigde stemmen, de aanwending van het resultaat, in overstemming met de artikelen 6:115 en 6:116 van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen. In geen geval kan aan enig aandeel een dividend worden toegekend dat hoger is dan de maximale rentevoet voorgeschreven door artikel 1, paragraaf 1, 5° van het Koninklijk Besluit van 8 januari 1962 tot vaststelling van de voorwaarden van de nationale groeperingen van coöperatieve vennootschappen en van de coöperatieve vennootschappen bepaald.”

¹⁸ Multipharma is een coöperatieve vennootschap die een netwerk van meer dan 250 apotheken in België uitbaat. Volgens haar statuten: “Het voornaamste doel van de vennootschap is het verschaffen van een economisch of sociaal voordeel aan haar vennoten, alsook de vennoten en de leden van haar vennoten ter bevrediging van hun beroeps- of persoonlijke behoeften. Meer in het algemeen, is de finaliteit van de vennootschap om farmaceutische zorg en geneesmiddelen, evenals andere gezondheids- en hygiëneproducten, toegankelijk te maken voor zoveel mogelijk mensen. De gezondheidszorg en producten worden zo economisch betaalbaar, fysiek haalbaar en operationeel efficiënt gemaakt dankzij de kwaliteit van de ontvangst, het advies en de farmaceutische controle. De vennootschap zal haar menselijke en materiele middelen, haar organisatie en haar vaardigheden gebaseerd op professionele expertise, menselijk inlevingsvermogen en interpersoonlijke solidariteit ter beschikking stellen van deze toegankelijkheid. De vennootschap zal er ook naar streven een actieve partner te zijn bij de uitvoering door de overheid van een gezondheidsbeleid dat gericht is op de toegankelijkheid en kwaliteit van geneesmiddelen en farmaceutische zorg. De acties van de vennootschap maken deel uit van een aanpak van maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzame ontwikkeling.” (Artikel 4 van de statuten)

3.

Wat de regels betreft die het gevolg zijn van ondeelbare reserves zonder dat de verplichting tot vorming ervan uitdrukkelijk als zodanig statutair wordt bepaald, gaat over de financiële voorwaarden van toepassing bij de uittreding van vennoten (in geval van uittreding, verlies van hoedanigheid of uitsluiting), of regels betreffende de bestemming van het netto-actief in geval van vereffening.

Waar heeft een vennoot financieel recht op bij het verlaten van de coöperatieve vennootschap? Bij de meest verregaande toepassing van het beginsel van ondeelbaarheid krijgt de uittredende vennoot zijn oorspronkelijke inbreng terug, en niet meer dan dat, zoals wij hierboven hebben aangegeven.

Dit is bijvoorbeeld de keuze van Ecopower, erkende CV¹⁹. De uittredende vennoot heeft recht op een scheidingsaandeel. *“Dit is gelijk aan het bedrag van de voor deze aandelen werkelijk gestorte en nog niet terugbetaalde inbreng, zonder evenwel het bedrag van de netto actiefwaarde te overschrijden van de aandelen zoals die blijkt uit de goedgekeurde jaarrekening van het jaar waarin de uittreding wordt gevraagd. De terugnemende, uittredende of uitgesloten vennoot kan ten opzichte van de coöperatieve vennootschap geen enkel ander recht laten gelden.”* (Artikel 16 van de statuten).

Een gelijksoortige regel vindt men in de statuten van Multipharma, erkende CV : *« Iedere vennoot die omwille van de gronden opgesomd in Artikel 10 de hoedanigheid van vennoot verliest, heeft recht op de terugbetaling van zijn aandeel/aandelen tot beloop van de inschrijvingsprijs (tot het werkelijk gestorte en nog niet terugbetaalde bedrag) hiervan*

Bron: Multipharma

met volledige uitsluiting van deelname in de reserves of de winsten van om het even welke aard, onder om het even welke vorm.” (Artikel 13.1 van de statuten); of in de statuten van P&V, erkende CV²⁰ en,

¹⁹ Ecopower is een coöperatieve vennootschap met als doel investeren in hernieuwbare energie en rationeel energiegebruik promoten. Ook voorziet Ecopower in de behoeften van de vennoten door energie te leveren en vennoten te verenigen en informeren. Zo werkt de vennootschap actief aan de realisatie van een koolstofneutrale samenleving en een rechtvaardige energietransitie.

²⁰ P&V is een coöperatieve vennootschap actief in de verzekeringssector. Volgens haar statuten: “De vennootschap zet haar expertise in zodat iedereen zich kan beschermen tegen de risico’s van het leven en zijn toekomst kan plannen. Door verzekeringen makkelijker toegankelijk te maken voor zoveel mogelijk mensen en zich ervan te verzekeren dat elkeen voldoende verzekerd is, maakt ze haar engagement voor een solidaire en duurzame samenleving concreet. De vennootschap wil volgende aspecten centraal stellen:

- toegankelijkheid door oplossingen voor te stellen die zijn afgestemd op ieders belangrijkste huidige en toekomstige behoeften;
- preventie: door innovatieve oplossingen uit te werken die de risico’s beperken of voorkomen;
- duurzaamheid van de onderneming en van de samenleving in het algemeen.

Als coöperatieve vennootschap berust haar economisch model op waarden als zelfondersteuning, eigen verantwoordelijkheid, democratie, gelijkheid, rechtvaardigheid en solidariteit.

De vennootschap past in de uitvoering van haar activiteiten de coöperatieve principes toe, namelijk:

- vrijwillig en open lidmaatschap;
- democratische controle door de leden;
- economische participatie door de leden;
- autonomie en onafhankelijkheid;
- onderwijs, vorming en informatieverstrekking;
- samenwerking tussen coöperatieve vennootschappen;
- aandacht voor het maatschappelijk belang (Artikel 3 van de statuten)

ten slotte, in de statuten van Coop Apotheken²¹: “De uittredende, uitgesloten of terugnemende coöperant heeft recht op een scheidingsaandeel. Dit is evenwel maximum gelijk aan het bedrag van de inbreng voor deze deelbewijzen, zonder evenwel het bedrag van de nettoactief waarde van deze deelbewijzen zoals die blijkt uit de laatste goedgekeurde jaarrekening, te overschrijden. De terugnemende, uittredende of uitgesloten coöperant kan ten opzichte van de vennootschap geen enkel ander recht laten gelden.” (Artikel 16 van de statuten).

Bron: Coop Apotheken

Zoals hierboven vermeld, kan er evenwel voor geopteerd worden om de uittredende vennoot een deel van de reserves toe te kennen, volgens een bepaalde formule. Aldus de statuten van Trividend, erkende CV²²: “Daarnaast hebben uittredende, uitgesloten of terugnemende vennoten recht op een

scheidingsaandeel. “Dit is de terugbetaling van de tegenwaarde van de aandelen, zoals die blijkt uit de goedgekeurde balans van het boekjaar waarin het aandeelhouderschap een einde neemt. Deze tegenwaarde van de aandelen wordt bekomen door het eigen vermogen zoals blijkt uit de goedgekeurde balans van het boekjaar waarin het aandeelhouderschap een einde neemt, te delen door het totaal aantal aandelen. Voor zover deze uitkomst meer bedraagt dan het werkelijk gestorte bedrag op de aandelen ten tijde van toetreding, wordt deze meerwaarde

Bron: Trividend

gereduceerd met 50%.” (Artikel 15 van de statuten). Dat heet dan “de peer in twee doen”.

Een andere coöperatieve vennootschap, Karoot, maakte de keuze om in haar statutaire bepalingen een vorm van indexering van de inbrengwaarde van het aandeel te voorzien: “Dit is de terugbetaling van de tegenwaarde van de aandelen, zoals die blijkt uit de goedgekeurde balans van het boekjaar waarin het aandeelhouderschap een einde neemt. Deze tegenwaarde van de aandelen wordt bekomen door het eigen vermogen zoals blijkt uit de goedgekeurde balans van het boekjaar waarin het aandeelhouderschap een einde neemt, te delen door het totaal aantal aandelen. Voor zover deze

²¹ Coop Apotheken is een coöperatieve vennootschap die haar doelstelling als volgt formuleert: “De vennootschap heeft hoofdzakelijk tot doel in het algemeen belang, een positieve maatschappelijke en sociale impact te bewerkstelligen op de mens en de samenleving door:

- het bewerkstellingen van solidariteit in het algemeen en meer bepaald in de gezondheidszorg
  - het bewaken van de koopkracht van de consumenten in het algemeen en meer in het bijzonder met betrekking tot de betaalbaarheid van medicatie en gezondheidsproducten
  - het stimuleren van participatie en samenwerking
  - het informeren en sensibiliseren met betrekking tot het sociaal doel van de vennootschap”
- (Artikel 3 van de statuten)

²² Trividend is een coöperatieve vennootschap die als Vlaams participatiefonds voor sociale economie die via het verstrekken van o.m. achtergestelde leningen aan verlaagde intrestvoet (via steun van de Vlaamse Overheid) inzet op duurzaamheid door zelf mee te ondernemen in de sociale economie. Daartoe investeert ze geld (in de vorm van achtergestelde leningen en soms ook risicodragend kapitaal) en tijd (in de vorm van begeleiding, ondersteuning en opvolging) in ondernemingen, actief in de sociale economie. Ze beoogt hiermee voornamelijk een maatschappelijk rendement.

uitkomst meer bedraagt dan het werkelijk gestorte bedrag op de aandelen ten tijde van toetreding, wordt deze meerwaarde gereduceerd met 50%.” (Artikel 16 van de statuten)

4.

Als gevolg van het beginsel dat ten minste een deel van de reserves ondeelbaar is, heeft een vennoot die, om welke reden dan ook, tijdens het bestaan van een coöperatieve vennootschap uittreedt, geen recht op de reserves of slechts een deel daarvan. Maar wat gebeurt er in geval van vereffening van de vennootschap? Het principe zal hetzelfde zijn, maar dan toegepast op de procedure van een vereffening.

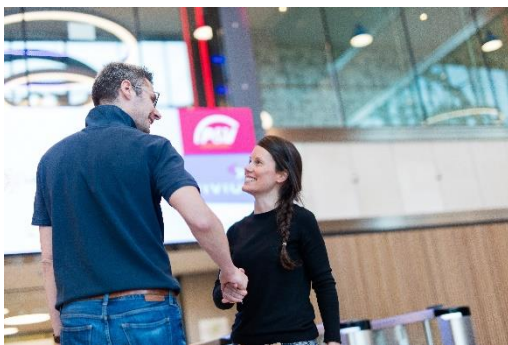
Zo stellen we vast bij Ecopower: Als Ecopower ooit ontbonden zou worden, zorgt het bestuursorgaan voor de vereffening tenzij de algemene vergadering hier anders over beslist.

Bron: Ecopower

“De schulden en de kosten worden betaald. Daarna worden de aandelen uitbetaald aan de coöperanten, tegen maximaal de uitgifteprijs (250 euro). Het vermogen dat hierna overblijft, wordt gebruikt voor een maatschappelijk, sociaal en/of ecologisch doel dat aansluit bij Ecopower.” (Artikel 38 van de statuten).

In de statuten van P&V en Multipharma vinden we hetzelfde strikte principe terug:

Bron: P&V

“Na aanzuivering van alle schulden, lasten en kosten van de vereffening of consignatie van de sommen die daartoe nodig zijn, zal het saldo eerst worden aangewend tot terugbetaling van het bedrag van het volgestort kapitaal en vervolgens, indien er nog een gedeelte van het saldo overblijft, zal dit saldo volgens de beslissing genomen door de algemeen vergadering, worden toegewezen aan de vennootschappen of verenigingen die deelnemen aan de sociale economie.” (Artikel 44.3 van de statuten van

Multipharma. De tekst van artikel 33 van de statuten van P&V is haast identiek dezelfde).

Van haar kant, past Karoot bij vereffening hetzelfde principe toe als bij het scheidingsaandeel: *“Na betaling van de schulden en kosten of na consignatie van de nodige gelden om die te voldoen, van de vennootschap zal het saldo in de eerste plaats worden aangewend voor de uitbetaling van de vennoten. In geval het vermogen van de vennootschap echter ontoereikend is om alle vennoten uit te betalen, gebeurt de betaling pro rata, al naargelang hun inbreng. De aandelen geven evenwel enkel recht op de uitbetaling van maximum de inbrengwaarde, gecorrigeerd met de gezondheidsindex. Het nadien overblijvende liquidatiesaldo wordt toegekend aan een organisatie met een gelijkaardig doel als de vennootschap.” (Artikel 38 van de statuten)*

De coöperatieve vennootschap CERA²³ is zeer duidelijk over de toewijzing van het eventuele saldo van het nettoactief: *“Na betaling van de schulden zullen de aandelen uitbetaald worden overeenkomstig de bepalingen van artikel 9 van de statuten. Het nadien overblijvende liquidatiesaldo wordt, volgens een verdeelsleutel die de statutaire bestuurder aan de Algemene Vergadering voorstelt en die zij goedkeurt overeenkomstig artikel 27 toegekend aan*

Bron: CERA

bestaande of nog op te richten fondsen beheerd door de Koning Boudewijnstichting, het Rode Kruis, Unicef en Unesco, het Nationaal Werk voor kankerbestrijding en aanverwante instellingen, en de Gemeenschapsfondsen voor Wetenschappelijk Onderzoek. Mochten deze instellingen niet meer bestaan op het ogenblik van de ontbinding, dan beslist de Algemene Vergadering, op voorstel van de statutaire bestuurder en overeenkomstig artikel 27, aan welke andere instellingen met soortgelijke doeleinden het liquidatiesaldo wordt toegewezen.” (Artikel 37, alinea 2 van de statuten).

5.

Hoewel de statutaire bepalingen die wij hierboven hebben besproken, sterk bijdragen tot de vorming van ondeelbare reserves (hetzij omdat zij direct bijdragen tot de vorming ervan, hetzij omdat zij indirect de vorming ervan vooronderstellen), regelen zij niet alle mogelijke gevallen. Indien een coöperatie dus gedurende een aantal jaren winst maakt en deze winst niet in de vorm van dividend wordt uitgekeerd, zal zij deze zeker niet (geheel of gedeeltelijk) kunnen uitkeren bij het uittreden van een lid, noch in geval van vereffening. Indien de vennootschap echter tijdens haar bestaan verlies maakt, kan zij dividenden uitkeren uit overgedragen winst of uit de beschikbare reserves.

De verplichting tot de vorming van permanente, ondeelbare reserves, ondergebracht in het niet-beschikbare eigen vermogen, is dus nog steeds een nuttige regel om bepaalde reserves "veilig te stellen", zoals hierboven vermeld.

***

²³ Cera is een coöperatieve vennootschap waarvan het voornaamste doel is: *“de deelname in het beheer en beleid van vennootschappen waarin de vennootschap rechtstreeks of onrechtstreeks een deelneming of belang houdt, en in het bijzonder van de naamloze vennootschap KBC Groep, met het oog op haar verankering, gelet op de voortzetting, binnen deze groep, van de vroegere bancaire activiteiten van de CERA-groep, of van elke vennootschap en/of vennootschapsgroep die van KBC Groep de voortzetting is”* (Artikel 3 van de statuten) Volgens artikel 4 van haar statuten: *“De coöperatieve finaliteit van Cera is samen investeren in welvaart en welzijn. Cera investeert in de samenleving en bouwt aan een sterke coöperatie. Door de krachten te bundelen creëert Cera economische en maatschappelijke meerwaarde door als belangrijke aandeelhouder te zorgen voor sterke fundamenten van KBC Groep (of van elke vennootschap en/of vennootschapsgroep die van deze laatste de voortzetting is), positieve impact te realiseren in de samenleving en haar vennoten te laten genieten van unieke voordelen. De vennootschap streeft haar doelstellingen na volgens de beginselen en het ideaal van de coöperatie overeenkomstig de eisen van zorgvuldig en actief bedrijfsbeheer, dit alles teneinde de sociaal-maatschappelijke en economische belangen van haar vennoten te behartigen. De coöperatieve waarden van Friedrich Wilhelm Raiffeisen, samenwerking, solidariteit en respect voor iedereen, vormen de basis voor het ondernemerschap van de vennootschap.”*

WIL JE MEER WETEN?

Heb je specifiek vragen of noden, wij zijn er voor jou.

FEBECOOP

✉ febecoop@febecoop.be

☎ 02 / 500 53 00

🌐 www.febecoop.be

📍 Timmerhoutkaai 4 1000 Brussel

